

بررسی تاثیر خصوصیات اقتصادی و اجتماعی دانشجویان دانشگاه شیراز، بر نگرش آنها در باب «نقش اجتماعی زن» شهلا بالری عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش، بررسی تاثیر خصوصیات اقتصادی و اجتماعی بر نگرش دانشجویان، در باب نقش اجتماعی زن، در میان دانشجویان شیراز است.

نگرش در مورد نقش اجتماعی زن به وسیله ی طیف نگرش سنجی نقش اجتماعی، اندازه گیری شده است. پاسخگویان به ۳۰ گویه در یک طیف ۵ درجه ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم پاسخ داده اند. اعتبار صوری و محتوای طیف، توسط ۱۰ نفر از داوران انجام شده است. درجه پایایی از طریق ضریب بازآزمایی ۰/۹۹ و از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ بدست آمد. بخش نهائی تحقیق به بررسی تاثیر متغیرهایی مثل جنس، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، سطح سواد والدین، منزلت شغلی و درآمد والدین و ... به عنوان متغیر مستقل بر نگرش دانشجویان به واسطه کاربرد روش آماری رگرسیون مرکب، انجام گرفته است. اهم نتایج مبین آن است که دختران دانشجو در مقایسه با پسران دانشجو نمرات بالاتری را در نگرش سنجی به خود اختصاص داده اند و این بدان معنی است که دختران دانشجو نگرش مطلوبتری را در خصوص نقش و فعالیت‌های اجتماعی زن داشته اند و آگاهی و باور به نقش موثر زن در جامعه برای زنان دانشجو بیش از مردان، موضوعیت پیدا نموده است.

بر اساس نتایج حاصله، پیشنهاد می گردد که آموزشهای فرهنگی و اجتماعی لازم در این زمینه، نبایستی صرفاً به زنان و محافل خاص زنان محدود شود. مردان هم نیاز فراوانی به آموزشهایی در مورد نحوه و لزوم فعالیت‌های اجتماعی بتوانند دارند. عدم توجه به این مهم، مستوجب عدم رعایت حقوق واجب زنان توسط مردان در خانه به عنوان همسر و مادر و در جامعه به عنوان شهروند همکار و ... می گردد.

مقدمه:

از آنجا که بشر موجودی اجتماعی است، لزوماً با افراد جامعه‌ی خود در ارتباط متقابل است. ارتباطات متقابل میان افراد، قدمتی به اندازه‌ی تاریخ پیدایش انسان بر کره زمین دارد. اعتقاد به این هویت جمعی بشر است که بحث در مورد سیستم روابط اجتماعی یک جامعه و تعیین جایگاه فرد در این سیستم را امکان پذیر می‌سازد. برای تحلیل شبکه وسیع روابط در جامعه و در سطح یک مطالعه انتزاعی و کلی، ضرورتاً می‌بایست روابط اشخاص و گروهها را در قالب رابطه پایگاههای اجتماعی^۱ و نقشهای اجتماعی^۲ مطالعه نمود.

با فرض این که، پایگاه اجتماعی، وضع یا موقعیتی است که فرد در سیستم روابط اجتماعی دارد و نقش نیز یک سلسله انتظارات و مسؤلیتهایی است که به دارنده‌ی پایگاه اجتماعی ویژه‌ی مربوط شده و با تعهدات، وظایف، امتیازات، اختیارات و حقوق معینی، مشخص می‌گردد^۳ می‌توان اذعان داشت که جامعه از افرادی با موقعیت‌های اجتماعی متفاوت، انتظارات متفاوتی نیز دارد.

از آنجا که جنسیت از جمله پایگاههای پایدار فرد محسوب شده و می‌تواند مبنایی برای تفاوت نقش اجتماعی زنان و مردان باشد و با توجه به آن که، بین نظام ارزشی جامعه و نظام نقشها ارتباط تنگاتنگی وجود دارد، می‌توان انتظار داشت که زنان و مردان در ضمن نقشهای اجتماعی متفاوت با یکدیگر، از جامعه‌ی بی‌به جامعه‌ی دیگر نیز نقشهای مختلفی داشته باشند.

در ایران نیز با وقوع انقلاب اسلامی، تحولی عمیق در کلیه روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... بوجود آمد. ایدئولوژی اسلامی به عنوان مبنای این انقلاب، با نگرشی خاص به پدیده‌های اجتماعی، من جمله نقش اجتماعی افراد، توانست ارزشهای مربوط به نقش اجتماعی زن را در جامعه متحول نموده، با طرح ارزشهایی جدید و متعالی، تعریفی نوین از حقوق اجتماعی زن داشته باشد.

امروزه بررسی نقشهای اجتماعی و عوامل موثر در تغییر و تحول و گوناگونی آن را، از یک سو، به لحاظ آن که «پویایی جامعه و گروهها را می‌توان با توجه به دگرگونی نقشها سنجید» و از سوی دیگر به دلیل آن که نقشها «تجلی گاه شخصیت فرد و روزنه‌ی بی‌در برون سازی محتوای آن است»^۴ و می‌تواند توجیه گر وضعیت هم فرد و هم جامعه باشد، اهمیتی ویژه می‌یابد.

مفهوم نقشهای اجتماعی، همچنین از اهم مباحث در جامعه‌شناسی روان‌شناسی انسان‌شناسی و بسیاری

دیگر از شاخه های دانش انسانی است و موارد استعمال فراوان آن در قلمرو وسیع علوم انسانی مورد تایید روان شناسان و جامعه شناسان واقع شده است، به طوری که امروزه مفهوم نقش، به عنوان ابزاری با ارزش در روان شناسی اجتماعی، افقهای تازه یی را در برابر چشم محققان گشوده و تحلیل مسائل این علم را برداشتهای علمی آسان ساخته است.

نقش و پایگاه اجتماعی (تعاریف و نظریات)

تعریف نقش اجتماعی گروههای مختلف اجتماعی، در هر جامعه، مطابق با نظام ارزشی آن جامعه صورت می گیرد ، زیرا اساسا نقش اجتماعی مکانیزم اصلی بیان ارزشهاست. ارزشهای اجتماعی با الگوهای رفتاری، نقشهای اجتماعی، با فرایندهای اجتماعی يك جامعه ارتباط بسیار نزدیکی دارند. این رابطه در يك مفهوم کلی، در تعریف لینتن ۵ از نقشهای اجتماعی نهفته است: «نقشها اجزا لا ینفك عناصر فرهنگی فردند و ... این مفهوم مجموعه کلی الگوهای فرهنگی پیوسته با پایگاهی خاص را می رساند . پس شامل طرز تلقی ارزشها و رفتارهایی می شود که جامعه بر هر يك یا قوامی افرادی که این پایگاه را احراز نموده اند، تفویض می دارد»^۶ . پایگاه اجتماعی نیز به زعم لینتن، وضعی است که يك فرد (در زمان و نظامی خاص احراز می کند. در واقع پایگاه مجموع حقوق و وظایف است(در برابر نقش اجتماعی که اعمال این حقوق و وظایف را می رساند) و پایگاه اقتصادی^۷ که با میزان ثروت سنجیده می شود، تنها يك بعد از پایگاه اجتماعی را می رساند. عواملی دیگر چون فرهنگ، مذهب و ... که هر يك بر حسب جامعه اعتباری خاص به افراد می بخشند، در سنجش پایگاه اجتماعی مطرح می شوند. برخی دیگر از محققین، پایگاه را عبارت از ارزشی می دانند که يك جمع (گروه یا جامعه) برای نقشی خاص قائل می شود. در مجموع چنین به نظر می رسد که پایگاه اجتماعی وضعی است که يك شخصی یا يك گروهی، در يك نظام اجتماعی، در برابر دیگران می یابد. پایگاه اجتماعی، همان طور که روابط افراد و گروهها را با یکدیگر مشخص می دارد، تعیین کننده ی حقوق و وظایف انسانها در گروههای اجتماعی نیز هست^۸.

به زعم وبر^۹، در مقابل وضع طبقاتی که بیشتر بعدی اقتصادی دارد و شانس مشخصی را در دست

یابی به کالاها و شرایط خاص مادی ندگی و انتظارات مشخص از زندگی را می رساند، وضع پایگاهی^{۱۰} با

شان و حیثیت سروکار دارد. ویر، با تمایز بخشیدن میان انواع قشر بندی که عبارتند از قشر بندی مبتنی بر طبقات اجتماعی و قشر بندی مبتنی بر منزلت و حیثیت اجتماعی و قشر بندی مبتنی بر قدرت سیاسی، به بررسی رابطه بین آنها می پردازد.

هر يك از این ابعاد سه گانه، در واقعیت اجتماعی با یکدیگر تلفیق شده و نظام حقیقی قشر بندی را در يك جامعه ی معین پدید می آورند. وی معتقد است که طبقات، بر اساس روابطی که با تولید و دست یابی کالاها دارند، قشر بندی می شوند ولی گروه منزلت بر اساس مصرف آن کالاها در سبکهای زندگی، بخصوص، رده بندی می شوند^{۱۱}.

عام ترین، شایعترین و مهمترین معیارهای ارزیابی کننده ی پایگاه اجتماعی، عبارتند از: «میزان و نوع تحصیلات فرد، اصل و نسب خانوادگی، درآمد، خصوصیات بیولوژیکی (مانند جنسیت)، و در جامعه هایی که دین و بدنه ی دینی در ساختار اجتماعی نقش مهمی دارند، تحصیلات عالی دینی و اعتبار حوزه های علمی که از آنجا درجه اجتهاد گرفته شده است»^{۱۲}.

بعقیده لاروک^{۱۳} نیز نوع تحصیلات، بی گمان، کششی برای يك نوع عقیده و فکر ایجاد کرده و میزان تحصیلات، مشخص کننده نقشی است که هرکس در جامعه ایفا می کند و شاید بدین علت است که درجه تحصیلات هرکس و مدارسی که میرفته، عامل اساسی تعیین کننده ی طبقه اجتماعی وی بحساب می آید. وی همچنین بیان میدارد که میزان تحصیلات، از سوی دیگر، مشخص کننده ی میزان درآمد و نحوه استفاده از این درآمد است و استفاده از درآمد معین، وسیله یی است برای رسیدن به نقشهایی که میزان معینی وجهه ایجاد می کند و ضمناً درآمد فردی یا خانوادگی نه تنها موجب سطح زندگی مشخصی است، بلکه وسیله قبول و پذیرش سبک زندگی معینی نیز هست^{۱۴}.

نکته مهمی که باید در نظر داشت این است که مفهوم طبقه و قشر بندی اجتماعی، چیزی جز موقعیت پایگاه اجتماعی يك فرد نسبت به پایگاه اجتماعی دیگران نیست. در واقع پایگاه اجتماعی، رتبه يك شخص نسبت به دیگران است و طبقه اجتماعی، رتبه يك سنخ از اشخاص نسبت به دیگران است، لذا حکم منطقی ایجاب می کند که معیارهای پایگاه و طبقه اجتماعی یکسان فرض شود^{۱۵}.

با مروری بر مطالعات نظری روشن گردید که هر يك از پایگاههای اجتماعی منسوب یا محقق^{۱۶}، (مانند

جنس، میزان تحصیلات، شغل و) و در کل، خصوصیات اقتصادی، اجتماعی فرد با نظام نگرشی وی در ارتباط است. مطالعات تجربی نیز گویای این واقعیت است که در این قسمت بدان پرداخته می شود. مروری بر مطالعات تجربی شامل دو بخش است: بخش اول به بررسی رابطه پایگاه اجتماعی با نگرش در مورد نقش زن می پردازد و بخش دوم نیز تحولات نقش اجتماعی زن در گذر تاریخ و انتظارات مختلف از این نقش در فرهنگ جوامع مختلف را مرور می کند.

پیشینه تحقیق- مطالعات مربوط به رابطه پایگاه اجتماعی با نگرش در مورد نقش اجتماعی زن

دویل و شاهید در بررسی ارتباط رشته علمی دانشجویان مرد و نگرش آنها در مورد زنان، دو گروه چهل نفره از دانشجویان رشته علوم اجتماعی و مدیریت را مورد مقایسه قرار دادند. بررسی و مقایسه نمرات نگرش این دو گروه از دانشجویان، با بکارگیری یک طیف نگرش سنجی، در مورد زن، از طریق آزمون «T» انجام گرفت. نتیجه، تحقیق نشان داد که دانشجویان رشته علوم اجتماعی بطور معنی داری در نگرش خود، لیبرال تر از دانشجویان رشته مدیریت و اقتصاد بودند. دوویل و شاهید، معنی دار بودن تفاوت بین دو متغیر رشته تحصیلی و نگرش را بر اساس عقاید لیبرال منشانه و ایدئولوژیهای سیاسی- اجتماعی اندیشمندان و پیشگامان رشته علوم اجتماعی و استادان مربوط که تفکر آزادخواهانه تری را در کلاس درس ابراز می نمایند توجیه نمودند. از سوی دیگر، آنان بدین نکته اشاره کردند که محتوی علوم اجتماعی- از آنجا که به فهم شرایط پیچیده ی انسانی می پردازد- در مقایسه با رشته های گروه مدیریت که با دستکاری در تولیدات انسانی سروکار دارند، طبعاً دیدگاه محافظه کارانه تری از این حیث خواهد داشت.^{۱۷}

دویل، در تحقیق دیگری، به بررسی رابطه رشته تحصیلی دانشجویان جدید الورد و نگرش آنان در مورد زن پرداخت. این بار، ۳۸ دانشجوی پسر رشته علوم اجتماعی با ۶۷ دانشجوی پسر رشته مدیریت مورد مقایسه قرار گرفتند. مقایسه ی میانگین نمرات این دو گروه نشان داد که دانشجویان رشته علوم اجتماعی در مورد نقش زن دیدگاه لیبرال تری نسبت به دانشجویان رشته اقتصاد و مدیریت دارند. دوویل در نهایت به این نتیجه رسید که نگرش دانشجویان جدید الورد با رشته انتخابی آنها در دانشگاه مرتبط است.^{۱۸}

تیومین، به بررسی یک موضوع نگرشی (لیبرالیسم) با متغیرهای جنس، سن و رشته علمی در نمونه یی

بالغ بر ۴۲۰ نفر از دانشجویان دانشگاه میسوری^{۱۹} پرداخت. وی در يك طیف نگرش سنجی از دانشجویان خواست که موافقت یا مخالفت خود را با ۲۵ گویه در مورد مباحث سیاسی و اجتماعی اعلام نمایند. تحلیل داده ها نشان داد که زنان و مردان تفاوت معنی داری در نگرش نداشتند هرچند که دانشجویان رشته های مختلف تحصیلی، عقاید مختلفی را ابراز کرده بودند. همچنین با بالا رفتن سن دانشجویان، عقاید آنان در مورد مسائل سیاسی و اجتماعی، تفاوت معنی داری می یافت. تیومن در نتیجه گیری از این تحقیق ابراز داشت که عدم توافق نگرش در میان دانشجویان رشته های مختلف تحصیلی، به دلیل تواناییهای ناشناخته ی شخصیت و فطرت است که انسانها را به يك رشته علمی خاص سوق می دهد.^{۲۰}

بیوتل، همچنین به بررسی رابطه بین متغیر جنسیت و ترتیب تولد فرد در خانواده با نگرش در مورد شغل زن به عنوان مدیر پرداخته است. وی که جمعا با ۱۹۵ دانشجوی رشته مدیریت این تحقیق را به انجام رسانیده، با استفاده از يك تست ۲۱ گویه یی در مورد زنان مدیر (مشمول بر ۷ گزینه از کاملا مخالف تا کاملا موافق) کار خود را آغاز می کند. وی مشخص می دارد که نمرات بالا در این آزمون، نماینده ی نگرش مطلوب نسبت به مدیریت زنان و نمرات پایین مبین نگرش منفی است. وی برای آزمون این فرضیه که تعامل متغیر جنس و ترتیب تولد می تواند با نگرش در مورد زنان مدیر رابطه داشته باشد، از رگرسیون چند متغیر استفاده نمود. نتیجه ی تحقیق نشان داد که مردانی که بچه ی اول خانواده بودند، حداقل نمره نگرش مطلوب را بدست آوردند و در کل نیز، تعامل معنی داری بین متغیرهای مورد بررسی، یافت شد. همچنین در این تحقیق، زنان نسبت به مردان دیدگاه مثبت تری را در مورد کارآیی زنان مدیر نشان دادند. بیوتل، در يك نتیجه گیری کلی اذعان داشت که نگرش در مورد زنان مدیر، تحت تاثیر دیدگاههای قالبی نقش جنسی است و در حقیقت به تجربیات جامعه پذیری فرد ارتباط می یابد.^{۲۱}

لوئیس نیز در تحقیقی به بررسی رابطه بین ترتیب تولد فرد در خانواده و نوع شغل آنان با نگرش در مورد اشتغال زنان پرداخته است. وی با ارائه يك طیف نگرش سنجی در باب اشتغال زنان به ۹۹ دانشجو، درصدد آزمون این فرضیه بود که فرزندان اول خانواده، نگرش منفی در مورد اشتغال زن دارند و نیز بین مشاغل مختلف، از حیث نگرش، تفاوت معنی داری موجود است. نتیجه تحقیق نشان داد که ارتباطی میان فرزند اول خانواده بودن و نگرش در مورد اشتغال زن وجود ندارد ولی در ارتباط با فرض دوم، تفاوت معنی

داری بین اشتغال در دانشگاه و سایر مشاغل دیده می شود، به طوری که صاحبان مشاغل آزاد، کمترین نمره را بدست آورده و در نتیجه نگرش منفی به فعالیت زن در بیرون از خانه نشان داده اند.^{۳۳}

برنر و توم گیویچ نیز به بررسی متغیر جنسیت و تفاوت‌های نژادی، در باره ی نقش زن پرداخته اند. در این مطالعه که بر روی دانشجویان آمریکایی رشته مدیریت انجام گرفته است، دو گروه از دانشجویان زن و مرد سفید و سیاهپوست مورد مقایسه واقع شده اند. با ارائه ی طیف نگرش سنجی به دانشجویان از آنان خواسته شد که نظر خود را در مورد نقش زن اعلام نمایند. فرض اول برنر و توم گیویچ، در مورد رابطه جنسیت با نگرش تأیید شد و این نتیجه بدست آمد که به طور کلی زنان نسبت به مردان در این نگرش سنجی لیبرال ترند. همچنین فرضیه دوم آنان مبنی بر رابطه نژادبا نگرش تأیید شد و این نتیجه بدست آمد که سیاهان نسبت به سفید پوستان دیدگاه لیبرال تری دارند. فرض سوم آنان نیز مبنی بر وجود رابطه معنی دار از تعامل نژاد و جنسیت این نتیجه را بدست داد که مردان سیاهپوست لیبرال تر از مردان سفیدپوست و زنان سیاهپوست نیز لیبرال تر از بقیه گروهها هستند.^{۳۴}

اسپنس و هلمریخ، از استادان دانشگاه تگزاس نیز به ساخت طیف نگرش سنجی در مورد زن، اقدام نموده اند. آنان با وضع ۵۵ گویه با ۴ گزینه انتخابی، امکان پاسخ آزمودنیها را فراهم ساختند. این طیف با در نظر گرفتن ارزشهای جامعه ی امریکا- در طی چند مقوله- اعم از وضعیت شغلی و تربیتی، آزادی و استقلال، تمایلات و آداب معاشرت، هوش، رفتار جنسی و وظایف زناشویی، به بررسی نقش زن در جامعه ی معاصر امریکا می پردازد. داده های هنجاری این طیف، مربوط به دانشجویان دختر و پسر رشته روان شناسی دانشگاه تگزاس و مادران و پدران این دانشجویان است.^{۳۵}

هورنر^{۳۶}، بردلا و ویسیرلی^{۳۷} با بررسی بر روی گروهی از دانشجویان دختر به این نتیجه رسیدند که آنان در مورد آینده ی شغلی و فعالیتهای علمی مربوط به رشته ی خود دچار ترس از موفقیت هستند. در واقع آنهایی که احساس ترس بیشتری داشتند، همانهایی بودند که احساس می کردند بواسطه موفقیتشان، ممکن است از جامعه طرد شوند. این محققان در يك نتیجه گیری کلی اذعان نمودند که جامعه با اختصاص صفات رقابت، استقلال و فعالیتهای هوشی به مردان، عامل پایین نگهداشتن آرزوهای زنان در فعالیتهای علمی و ترس از موفقیت در رشته های دانشگاهی است.

تایلر نیز به بررسی عوامل محیطی و تربیتی و نقش آن در انگیزه‌ی پیشرفت پرداخت و به این نتیجه رسید که دختران انگیزه پیشرفت کمتری نسبت به پسران دارند. پسران در اکثر موارد مشاغلی را انتخاب می‌کنند که حتی توانایی و استعداد لازم برای انجام آن کار را ندارند و اساساً بدون توجه به مسأله توانایی، مبادرت به انتخاب شغل می‌نمایند، در حالی که دختران همیشه مشاغلی را انتخاب می‌کنند که پایین‌تر از سطح هوشی آنهاست. بعقیده‌ی تایلر این امر قبل از هر چیز نتیجه دیدگاه‌های قالبی نقش جنسی در جامعه است.^{۳۷}

گلدبرگ با انجام تحقیقی مشخص ساخت که زنان، افراد گروه جنسی خود را فاقد تواناییهای لازم فرض کرده و از این حیث مردان را برتری می‌دهند. نحوه‌ی بررسی گلدبرگ بدین ترتیب بود که تعدادی از مقالات که بوسیله زنان نوشته شده بود، انتخاب گشته و بر روی تعدادی از آنان نام مردان و بروی تعدادی دیگر نام زنان به عنوان نویسنده مقاله درج گردید. سپس این مقالات به گروهی از زنان داده شد تا آنان را ارزیابی کنند. نتایج بررسی نشان داد که زنان برای مقالاتی که نام مردی به عنوان نویسنده ذکر شده بود ارزش بیشتری قائل شده و آنها را بعنوان مقالات برتر ارزیابی نمودند.^{۳۸}

فلورا نیز در طی بررسیهای متعدد خود به این نتیجه رسید که موقعیت اجتماعی افراد تحت تاثیر سه عامل، فرهنگ، طبقه اجتماعی و جنسیت تعیین می‌شود و بر این اساس، موقعیت اجتماعی زنان نیز در هر فرهنگ و طبقه‌ی متفاوت است. وی همچنین بیان می‌دارد که علی‌رغم گوناگونی انتظارات جامعه از زنان، آنان همواره دارای نقش و موقعیت پایینی در اجتماع، نسبت به مردان، بوده‌اند و همین امر موجب شده است که در رش اخلاقی و شخصیتی آنان موانعی ایجاد گردیده و همواره مورد ظلم و ستم قرار گیرند.^{۳۹}

در مطالعه فلیس^{۴۰} از فعالیتهای روزانه دختران و پسران دبیرستانی مشخص گردید که ۹۵٪ پسران دبیرستانی فعالیتهای مدرسه و ورزش را به عنوان فعالیتهای موفق خود دانسته‌اند و حال آن که ۶۵٪ دختران، دوستیهای شخصی را به عنوان يك هنر بزرگ انتخاب کرده‌اند. با توجه به نتیجه تحقیق، بزرگترین تفاوت رفتاری مشخص بین دختران و پسران در این است که دختران ارتباط با مردم را از نظر درجه اهمیت، در مکان بالاتری قرار داده و روابط آنها با اطرافیانشان و مسؤولیتهای آنها نسبت به مردم در مقایسه با پسران نقشی بسیار بزرگتر در زندگی شان بازی میکند.^{۴۱}

در بررسیهایی که در طی سالهای ۸۰-۱۹۷۵ انجام گرفت مشخص گردید که در رسانه های گروهی کشورهای غربی، رفتار قالبی نقش جنسی بسیار رایج است. مردان، زنان را - جز در برخی از برنامه های کمدی- تقریبا کنار گذاشته اند... زنان اغلب «شخصیتهای» فرعی دارند، معمولا بی کار یا در شغلهای کم منزلت، و دو برابر مردان به عنوان افراد بی کفایت تصویر می شوند. در برنامه های تلویزیونی کودکان نیز مردان، پرخاشگر و سازنده و زنان غیر موثر و حرمت گزار معرفی می شوند. حتی در گزارشهای خبری تلویزیون، زنان معمولا نقش دوم اند. انجمن امریکایی زنان دانشگاهی، در سال ۱۹۷۴ در طی يك بررسی روشن ساخت که در ۲۰۰۰ داستان برجسته، ۷۵ درصد نقش آفرینان و بیش از ۸۵ درصد راویان، همگی از مردان بوده اند.^{۳۱}

در ایران، تاکنون به تهیه و ساخت تست نگرش سنجی در باب نقش اجتماعی زن اقدام نشده است و مطالعاتی هم که در مورد پایگاه اجتماعی زن صورت گرفته است از نوع مطالعات نگرش سنجی به مفهوم خاص کلمه نبوده و عموما یا ناظر بکارگیری فن تحلیل محتوای متون و رسانه های گروهی است و یا از انواع پرسشنامه هایی است که روایی و اعتبار آن تعیین نگردیده و لذا مبین نگرش افراد نمی باشد.

اسدی و همکاران در يك نظر سنجی که در سال ۱۳۵۴ (قبل از پیروزی انقلاب اسلامی) از ۴۵۰۰ نفر از سکنه ی مناطق شهری و روستایی به عمل آوردند به نتایجی چند دست یافتند. مثلا هنگامی که از مردم پرسیده شد: به نظر شما مهمترین ویژگی زن آرمانی چیست؟ آنان در پاسخ، «خانه دار بودن» و «خوش خلقی» را به عنوان دو ویژگی از سه ویژگی زن خوب بر شمردند و ویژگی فهم و ذکاوت و تحصیل زن را کمتر مورد توجه قرار دادند همچنین مردان متاهل در پاسخ به این سوال که: آیا اجازه می دهید همسران در خارج از خانه کار کند؟ اکثرا پاسخ منفی دادند. نسبت پاسخ منفی برای مردان متاهل شهری ۷۲٪ و برای مردان متاهل روستایی ۷۶٪ بود. همچنین نسبت پاسخ منفی برای مردان دارای تحصیلات پایین (زیر دیپلم) ۷۷٪ و برای مردان دارای تحصیلات بیشتر (دیپلم و بالاتر) ۵۵٪ بدست آمد.^{۳۲}

البرزی، به بررسی تاثیر جنسیت بر ارزشیابی متقاضیان مشاغل پرداخته است. مطالعه ی وی که بر روی ۱۲۵ نفر دانشجوی دختر و پسر دانشگاه شیراز در سال ۱۳۵۷ (در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی) انجام گرفته با ارائه پرسشنامه یی، حاوی بیوگرافی فرضی از يك فارغ التحصیل رشته ی جامعه شناسی که برای

شغل مدیریت (قسمتی از امور دانشجویی دانشگاه)، شرح حال خود را فرستاده و نیز سوالاتی در مورد خصوصیات داوطلب شغل، به انجام می‌رسد.

هر سوال نیز بر حسب دارا بودن بیشترین خصوصیت تا نداشتن خصوصیت، نمراتی از ۱ تا ۷ را بخود اختصاص داده است. نتایج تحقیق نشان داده است که در ارزیابی میان مرد متقاضی شغل و زن متقاضی شغل تفاوت‌هایی موجود است و مردان به لحاظ وضع ظاهری شخصیت، نسبت به زنان امتیاز بیشتری گرفته‌اند و نیز در ارزیابی ۴ مقوله مهارت، معلومات، توانایی و روابط اجتماعی، اختلاف معنی داری بین دختران و پسران دانشجویی دیده شده است.^{۳۴}

هدف این تحقیق نیز آن است که ضمن ارائه ی شناخت علمی از الگوی فعلی نگرش دانشجویان دانشگاه شیراز- در باب نقش اجتماعی زن- با فرض این که افراد برخوردار از پایگاه‌های مختلف اجتماعی شیوه‌های متفاوتی از رفتار و نگرش را دارند، ارتباط و تاثیر خصوصیات اقتصادی اجتماعی دانشجویان را بر نگرش آنان مشخص نماید. با ذکر این نکته از فیش بین^{۳۵} که بررسی و پیش بینی رفتار افراد در يك موضوع نگرشی خاص، مستلزم اندازه گیری نگرش در مورد آن موضوع خاص است.^{۳۶} لازم است که این طیف نگرش سنجی مقتضی و منطبق با فرهنگ و ارزشهای جامعه اسلامی ایران ساخته شده و سپس با کسب اطلاع از نظرات دانشجویان، ارتباط عواملی- چون خصوصیات اقتصادی اجتماعی- با نظرات آنان مورد بررسی قرار گیرد.

ضرورت بررسی نظرات دانشجویان، از آن روی که یکی از پویاترین گروه‌های اجتماعی هر جامعه محسوب می‌شوند، امری روشن است. این پویایی، به دو شکل بالفعل و بالقوه می‌تواند در اداره ی سازمان جامعه و تحول آتی آن نقش برجسته یی را ایفا نماید. جنبه ی بالفعل پویایی از مداخله در تصمیم گیریهای اجتماعی به عنوان قشر روشنفکر جامعه نشأت می‌گیرد و از آنجا که کارگزاران اجتماع در زمینه های مختلف علمی، فرهنگی و سیاسی عمدتاً از میان دانشجویان بر می‌خیزند، این پویایی جنبه ی بالقوه بخود می‌گیرد. لذا با توجه به این پویایی دوگانه و به لحاظ اطلاع از وضعیت فعلی و آتی نگرش در باب نقش اجتماعی زن در جامعه ی ما، بررسی نظرات دانشجویان ضروری می‌نماید.

روش تحقیق

الف- فرضیات تحقیق:

- ۱- بین نگرش دانشجویان در باب نقش اجتماعی زن و جنسیت آنان رابطه موجود است.
- ۲- " " " " " "
- ۳- " " " " " " و رشته تحصیلی آنان رابطه موجود است.
- ۴- " " " " " " و مقطع تحصیلی آنان رابطه موجود است.
- ۵- " " " " " " و میزان تحصیلات والدین آنان رابطه موجود است.
- ۶- " " " " " " و درآمد والدین آنان رابطه موجود است.
- ۷- " " " " " " و وضعیت تاهل آنان رابطه موجود است.
- ۸- " " " " " " و محل سکونت آنان رابطه موجود است.

انواع متغیرها و تعاریف و شاخصها

متغیرهای مورد بررسی در این مطالعه، نوعاً به دو دسته تقسیم می‌شوند: یا اسمی هستند مانند جنس و یا فاصله‌یی هستند مانند درآمد ماهانه پدر یا مادر دانشجو برای ورود متغیرهای اسمی به معادله رگرسیون از متغیرهای ساختگی استفاده شده و در مورد متغیرهای فاصله‌یی مقدار واقعی آنان در محاسبات آماری وارد گردیده است.

متغیر وابسته (y) در این مطالعه، نگرش دانشجویان نسبت به نقش اجتماعی زن است و متغیر مستقل (x) نیز خصوصیات اقتصادی- اجتماعی دانشجو است.

تعریف نگرش: ۳۷

نگرش یا طرز تلقی آمادگی برای واکنش مثبت و یا منفی در برابر محرکهای معینی از قبیل يك گروه ملی یا نژادی يك سنت یا يك نهاد و موسسه است. به طور عینی تر نگرش همانی پاسخ در برابر طبقه خاصی از محرکها است در عمل، اصطلاح نگرش بیشتر در ارتباط با محرکهای اجتماعی و پاسخهایی که رنگ هیجانی دارند به کار رفته است. ۳۸

ژرژ گوریچ^{۳۹} از دیدگاهی بیشتر جامعه شناسانه، نگرش (آمادگیهای روانی جمعی) را به عنوان مجموعه یا هیئتهای اجتماعی می‌داند که متضمن آمادگیهای روانی، اعمال حاکی از تنفر یا ترجیح، آمادگیهای قبلی برای انجام عمل و بروز واکنشها و گرایشهایی برای تقبل نقشهای اجتماعی مشخص، يك منش جمعی و بالاخره يك چارچوب اجتماعی هستند که در آن نمادهای اجتماعی تجلی می‌کند و مقیاسهای خاص ارزشی پذیرفته یا طرد می‌گردند.^{۴۰} جهت سنجش عملی نگرش دانشجویان دانشگاه شیراز نیز از يك طیف نگرش سنجی که بدین منظور ساخته ایم، استفاده می‌شود. این طیف نگرش ۳۰ گویه در باب نقش اجتماعی زن است که گویه های شماره ی زوج، مبین نگرش موافق و گویه های شماره فرد، مبین نگرش مخالف هستند. بالاترین نمره مقیاس به نگرش موافق با نقش اجتماعی زن اختصاص داده شده و گویه هایی با نگرش موافق از نمره ۵ برای کاملاً موافق با نقش اجتماعی زن تا نمره ۱ برای کاملاً مخالف، دریافت نموده اند و در مورد عبارات مخالف، از نمره ۱ برای کاملاً موافق تا ۵ برای کاملاً مخالف، منظور گردیده است. نمره کل نگرش نیز

از حاصل جمع نمره هر گویه به دست آمد و عینا وارد محاسبه آماری گردید. متغیر مستقل (x) در این مطالعه خصوصیات اقتصادی، اجتماعی دانشجویان است. منظور از خصوصیات اقتصادی، اجتماعی موقعیتی است که دانشجویان به لحاظ عواملی چون جنس، وضعیت تاهل، مقطع تحصیلی و ... دارد. لازم به ذکر است که متغیرهای مستقل جنسیت، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، محل سکونت دانشجویان، قبل از ورود به دانشگاه، میزان تحصیلات پدر و مادر دانشجویان، منزلت شغلی پدر و مادر دانشجویان و میزان درآمد والدین دانشجویان، در بررسیهای آماری، به ترتیب با x_1 تا x_{10} مشخص و منظور شده و مورد بررسی قرار گرفته اند.

روش بررسی

در این بررسی، از روش پیمایش عقاید عمومی استفاده شده است.

جامعه و نمونه آماری:

از کل تعداد ۱۰۶۰۳ دانشجویان، تعداد ۲۱۵۲ نفر دختر و ۸۴۵۱ نفر پسر بودند که با استفاده از فرمول، تعداد نمونه مورد نیاز به تفکیک، تعداد زن (۵۰ نفر) و تعداد مرد (۲۰۱) بدست آمد. بنابراین آنچه گفته شد، واحد آماری در این بررسی، فرد دانشجویی (اعم از دختر یا پسر) شاغل به تحصیل در یکی از دانشکده های علوم انسانی و علوم تربیتی، حقوق، علوم، کشاورزی، دامپزشکی، صنعت الکترونیک فنی، مهندسی و دوره های تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز در سال ۷۱-۷۰ است.

روش جمع آوری اطلاعات و تهیه مقیاس

جمع آوری اطلاعات با بکارگیری پرسشنامه پی، مشتمل بر دو قسمت انجام گرفت. قسمت اول این پرسشنامه بعد از یک مقدمه، سوالات مربوط به خصوصیات اقتصادی، اجتماعی دانشجویان را در بر می گرفت قسمت دوم نیز حاوی سوالات مقیاس نگرش سنجی از نوع لیکرت^{۴۱} در مورد نقش اجتماعی زن بود.

برای تهیه مقیاس نیز در ابتدا از تعدادی از دانشجویان دختر و پسر در رشته های مختلف تحصیلی خواسته شد که نظرات خود را در مورد زن و فعالیتهای اجتماعی او بیان کنند که در نهایت پس از جمع آوری نظرات، ۴۴ گویه در مخزن گویه ها، قرار گرفت. سپس گویه های مذکور به ۱۰ تن از داوران داده شده تا

اعتبار صوری^{۴۲} و اعتبار محتوی^{۴۳} و نیز نوع نگرش گویه ها به نقش اجتماعی زن را تعیین نمایند.

در مرحله دوم، پس از تعیین اعتبار صوری و اعتبار محتوای طیف، با روش نمونه گیری تصادفی، ۱۰۰ نفر دیگر از دانشجویان، انتخاب و از آنان خواسته شد تا شدت موافقت و مخالفت خود را با هر گویه و با انتخاب یکی از ۵ گزینه ی کاملاً مخالفم، بی نظر، موافقم، و کاملاً موافقم، اعلام نمایند. پس از جمع آوری پرسشنامه ها نمره نگرش هر دانشجو از حاصل جمع نمره هر گویه بدست آمد. در این مرحله به منظور تعیین گویه های مناسب و پایدار که ضمن سنجش نقش اجتماعی زن مبهم و خنثی نیز نباشند، از روش تحلیل گویه ها^{۴۴} استفاده گردیده و لذا هر يك از گویه ها با مجموع گویه های دیگر در رابطه گذاشته شد و از روی میزان هماهنگی و همبستگی با بقیه، مناسب ترین و پایدارترین گویه ها برگزیده شد، محاسبه پایداری درونی^{۴۵} از راه احتساب ضریب همبستگی^{۴۶} و راه جداسازی گویه ها^{۴۷} مویذ یکدیگر بودند و در نهایت ۳۰ گویه که بالاترین ضریب و مناسبترین میانگین و انحراف معیار را داشتند، برگزیده شدند. (۱۵ گویه با نگرش موافق و ۱۵ گویه با نگرش مخالف)

در مرحله سوم، طیف ساخته شده به ۳۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه که با روش نمونه گیری طبقه یی متناسب انتخاب گردیده بودند، داده شد.

در مرحله چهارم، تعیین پایایی^{۴۸} مقیاس بطریقه بازآزمایی^{۴۹} انجام گرفت. در این مرحله، تعداد مشخصی از دانشجویان مرحله سوم به طریقه نمونه گیری تصادفی انتخاب گردیده و پرسشنامه برای تکمیل مجدد به آنها داده شد. فاصله بین مرحله سوم و چهارم ۳۰ روز در نظر گرفته شد.

از مقایسه نمرات مرحله سوم و چهارم و محاسبه ضریب همبستگی بین آنها، ضریب بازآزمایی $r = 0.99$ بدست آمد. علاوه بر اندازه گیری ثبات طیف با استفاده از روش آلفای کرونباخ^{۵۰} به اندازه گیری تعادل^{۵۱} طیف نیز پرداخته شد و $\alpha = 0.91$ بدست آمد. این کار به عقیده صاحب نظران ضروری می نماید چرا که «... در عمل یافتن دو مجموعه گویه ی کاملاً معادل غیرممکن است، استفاده از این روش که هماهنگی درونی نیز نامیده می شود می تواند جایگزین مناسبی برای روش فرمهای معادل^{۵۲} باشد. چراکه هم تغییری گویه ها را به طور همزمان در داخل يك طیف و نه در دو نیمه قراردادی و خاص بررسی می کند.»^{۵۳}

پس از ساخت مقیاس نگرش سنجی مذکور متغیرهایی چون جنسیت، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی مقطع تحصیلی و محل سکونت دانشجو در قبل از ورود به دانشگاه و نیز میزان درآمد، منزلت شغلی و میزان تحصیلات والدین دانشجو برای سنجش خصوصیات اقتصادی، اجتماعی دانشجو در نظر گرفته شد و رابطه ی آن با نگرش دانشجو نسبت به نقش اجتماعی زن با روش آماری رگرسیون مرکب از طریق نرم افزار کامپیوتری SPSS مورد بررسی قرار گرفت.

یافته های تحقیق و تحلیل آنها

در این فصل، نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق آورده می شود. فرضیه کلی تحقیق، یعنی پیش بینی رابطه بین خصوصیات اقتصادی- اجتماعی (متشکل از متغیرهای جنسیت، وضعیت تاهل، رشته و مقطع تحصیلی، محل سکونت، میزان تحصیلات پدر و مادر، منزلت شغلی پدر و مادر و درآمد والدین دانشجو) و نگرش، از طریق روش آماری رگرسیون مرکب و به طریقه قدم به قدم^{۹۶} مورد بررسی قرار گرفته است. با استفاده از روش قدم به قدم رگرسیون، بر حسب اهمیت اولویت در پیش بینی متغیر وابسته، هر یک از متغیرهای مستقل مرحله به مرحله وارد معامله شده و میزان مشارکت هر یک از متغیرها به طور جداگانه در توضیح واریانس متغیر وابسته مشخص می گردد. در نهایت نیز میزان مشارکت جمعی متغیرهایی که بیشترین سهم را در پیش بینی متغیر وابسته داشته اند، تعیین می گردد.

در مرحله اول، از بین ۱۰ متغیر مستقل، متغیر «جنسیت» دانشجو که بیشترین همبستگی را با نگرش داشته وارد معادله رگرسیون شده است. این متغیر با ضریب همبستگی مساوی ۰/۳۲ توانسته است ۱۰/۴۷ درصد از تغییرات واریانس متغیر نگرش را پیش بینی کند نسبت F برای متغیر مساوی ۱۵/۵۶ است که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است ($P < ۰/۰۱$) و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر جنسیت دانشجو به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله دوم، با ثابت نگاه داشتن متغیر جنسیت و از بین ۹ متغیر باقی مانده، متغیر «وضعیت تاهل» وارد معادله گردیده است. همبستگی مشترک جنسیت و وضعیت تاهل دانشجو ۰/۳۴ است. این دو متغیر مجموعاً ۱۲/۱۳ درصد از تغییرات را پیش بینی کرده اند. بدین معنی که با کنترل جنسیت و وضعیت تاهل می توان ۱۲ درصد از تغییرات نگرش را کنترل کرد. نسبت F این آزمون ۹/۱۱ است که در سطح

۰/۰۱ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر وضعیت تاهل نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله سوم، با ثابت نگاه داشتن دو متغیر قبلی، متغیر «محل سکونت» دانشجوی وارد معادله شده است همبستگی مشترک این سه متغیر و نگرش ۰/۳۶ است و این سه متغیر مجموعاً توانسته اند ۱۳/۰۶ درصد از تغییرات واریانس متغیر نگرش را پیش بینی نمایند و به عبارت دیگر با کنترل جنسیت، وضعیت تاهل و محل سکونت دانشجوی می توان ۱۳ درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این آزمون ۶/۵۶ است که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر محل سکونت نیز به لحاظ آماری معنی داری است.

در مرحله چهارم، با ثابت نگاه داشتن سه متغیر قبلی، متغیر «رشته تحصیلی» دانشجوی وارد معادله شده است. همبستگی مشترک این چهار متغیر با نگرش ۰/۳۷ است و این چهار متغیر مجموعاً ۱۳/۷ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نموده اند و به عبارت دیگر با کنترل این چهار متغیر می توان حدود ۱۴ درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله مساوی ۵/۱۶ است که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر رشته تحصیلی نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله پنجم، با ثابت نگاه داشتن چهار متغیر مراحل قبل، متغیر «مقطع تحصیلی» دانشجوی وارد معادله گردیده است همبستگی مشترک این پنج متغیر با نگرش ۰/۳۸ است و این پنج متغیر مجموعاً توانسته اند ۱۴/۵۷ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی کنند و به عبارت دیگر با کنترل این پنج متغیر می توان حدود ۱۵ درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله مساوی ۴/۴۰ است که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر مقطع تحصیلی نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله ششم، با ثابت نگاه داشتن پنج متغیر قبلی، متغیر «میزان تحصیلات پدر» دانشجوی وارد معادله گردیده است. همبستگی مشترک این شش متغیر با نگرش ۰/۳۸ است و این شش متغیر مجموعاً ۱۴/۸۴ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نموده اند. یعنی با کنترل این شش متغیر می توان حدود ۱۵ درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله مساوی ۳/۷۱ است که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر تحصیلات پدر نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله هفتم با ثابت نگاه داشتن شش متغیر مراحل قبل، متغیر «میزان تحصیلات مادر» دانشجوی وارد معادله گردیده است. همبستگی مشترک این هفت متغیر با نگرش $0/39$ است و این هفت متغیر مجموعاً توانسته اند $15/32$ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نموده اند. یعنی با کنترل این هفت متغیر می توان 15 درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله $3/28$ است که در سطح $0/01$ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر تحصیلات مادر نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله هشتم، با ثابت نگاه داشتن هفت متغیر مراحل قبل، متغیر «منزلت شغلی مادر» دانشجوی وارد معادله گردیده است. همبستگی مشترک این هشت متغیر با نگرش مساوی $0/39$ است و این هشت متغیر مجموعاً توانسته اند $15/54$ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نمایند. یعنی با کنترل این هشت متغیر میتوان $15/5$ درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله $2/89$ است که در سطح $0/01$ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر منزلت شغلی مادر نیز به لحاظ آمار معنی دار است.

در مرحله نهم، با ثابت نگاه داشتن هشت متغیر قبلی، متغیر «درآمد والدین» دانشجوی وارد معادله گردیده است. همبستگی مشترک این نه متغیر با نگرش $0/39$ است و این نه متغیر مجموعاً توانسته اند $15/65$ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نمایند. یعنی با کنترل این نه متغیر می توان حدود 16 درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله $2/57$ است که در سطح $0/01$ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر درآمد والدین نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

در مرحله دهم با ثابت نگاه داشتن نه متغیر قبلی، متغیر «منزلت شغلی پدر دانشجو» وارد معادله گردیده است. نکته آن که این ده متغیر مجموعاً توانسته اند $15/69$ درصد از تغییرات نگرش را پیش بینی نمایند. یعنی با کنترل این ده متغیر می توان حدود 16 درصد از تغییرات نگرش را کنترل نمود. نسبت F در این مرحله $2/30$ است که در سطح $0/05$ معنی دار است و لذا نتیجه گرفته می شود که رگرسیون نگرش بر منزلت شغلی پدر دانشجو نیز به لحاظ آماری معنی دار است.

با توجه به معنی دار بودن کل معادله رگرسیون نگرش بر خصوصیات اقتصادی، اجتماعی دانشجو در سطح $0/05$ ($P < 0/05$) می توان اذعان نمود که با 95 درصد اطمینان، رگرسیون نگرش بر خصوصیات

اقتصادی، اجتماعی به لحاظ آماری معنی دار است. به عبارت دیگر بین نگرش و خصوصیات اقتصادی، اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد. مقدار پیش بینی رابطه نیز حدود ۰/۱۶ است و لذا کلیه فرضیات تحقیق تایید می گردد. جدول شماره ۱، ضرایب و کمیت‌های رگرسیون نگرش بر خصوصیات، اجتماعی را به طریقه قدم به قدم نشان می دهد.

نکته قابل ذکر آن است که به لحاظ پیش بینی خصوصیات اقتصادی اجتماعی و نگرش به لحاظ تبیین، چنانچه از مقایسه ضرایب رگرسیون خالص با خطاهای استاندارد این ضرایب بر می آید، صرفا تاثیر جنسیت از نظر آماری معنی دار است.

با توجه به مقدار بتای متغیر جنسیت (۰/۳۲) به هنگامی که در معادله رگرسیون از جنسیت به عنوان تنها متغیر تبیین کننده استفاده شده است می توان دریافت که متغیر جنسیت به نفع دختران دانشجو عمل کرده است. به عبارت دیگر در این بررسی دختران دانشجو نسبت به پسران دانشجو (با کد ۱ برای دختران و صفر برای پسران) نمرات بالاتری را در نگرش سنجی به خود اختصاص داده و از این حیث در وضعیت مطلوبتری بوده اند با وجود آن که در این مطالعه ده متغیر بکار گرفته شده است بنظر میرسد یکی از عوامل پایین بودن R^2 ها متغیر نگرش وجود همبستگی میان متغیرهای مستقل باشد. توجه به مقدار نگرش توسط خصوصیات اقتصادی، اجتماعی (حدود ۱۶ درصد) حاکی از آن است که اگر بخواهیم بیشتر و دقیقتر عوامل مشخص کننده نگرشها را نسبت به نقش اجتماعی زن درک کنیم باید متغیرهای دیگری را نیز در تحلیل وارد کنیم که بین خودشان همبستگی وجود نداشته باشد.

مرکز مطالعات سیاسی آمریکا نیز مقدار R^2 را ۰/۰۲۴ گزارش کرده است و با توجه به اندک بودن این مقدار پیشنهاد نموده است که از متغیرهای دیگری استفاده شود. بیوتل نیز مقدار R^2 را در بین يك گروه از دانشجویان ۰/۱۱ گزارش نموده و علت این امر را پیچیدگی نگرش ذکر کرده است.

نتیجه مطالعات بیوتل برنروتوم گیویچ دوپل و شایید و سایرین بر خود رابطه میان نگرش و خصوصیات اقتصادی اجتماعی دلالت می نماید و این امر قبل از هر چیز می تواند تاثیر قطعی جریان جامعه پذیری از طریق نقش و پایگاه اجتماعی را نشان دهد. در این میان نتیجه تحقیقات بیوتل برنروتوم گیویچ (همانند نتیجه این مطالعه) نشان می دهد که دختران دانشجو، نگرش مطلوبتری در مورد نقش زن، نسبت به پسران دانشجو دارند. بنظر میرسد علت مطلوبتر بودن نگرش دانشجویان دختر دانشگاه شیراز نسبت به پسران این دانشگاه،

حضور فعال زنان جامعه در جریان پیروزی انقلاب اسلامی ، دفاع مقدس و صحنه های مختلف انقلاب اسلامی بوده است . به عبارت دیگر زنان دانشجوی این دانشگاه به توانایی خود برای حضور فعال و موثر در صحنه ی اجتماع در بعد از انقلاب اسلامی ، ایمان بیشتری یافته اند و این امر می تواند نتیجه آگاهی از جایگاه والای زن در فرهنگ اسلامی باشد که این خود به عنوان یکی از دست آوردهای انقلاب اسلامی تلقی می شود.

متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی چند متغیره رگرسیون Multiple R	ضریب متغیره R ²	ضریب رگرسیون در جامعه آماری BETA	F
جنسیت	./۳۲۳۷	./۱۰۴۷	./۳۰۱۱	۹/۶۲۱
وضعیت تاهل	./۳۴۸۳	./۱۲۱۳	./۱۱۹۱	۱/۷۴۵
محل سکونت	./۳۶۱۴	./۱۳۰۶	./۱۲۱۹	۱/۷۳۶
رشته تحصیلی	./۳۷۰۲	./۱۳۷۰	./۱۰۱۶	۱/۱۷۶
مقطع تحصیلی	./۳۸۱۷	./۱۴۵۷	./۰۸۹۸	۰/۹۸۳
میزان تحصیلات پدر	./۳۸۵۲	./۱۴۸۴	./۱۳۰۲	۰/۸۲۳
میزان تحصیلات مادر	./۳۹۱۵	./۱۵۳۲	./۰۷۸۳	۰/۳۷۱
میزان درآمد والدین	./۳۹۵۲	./۱۵۶۵	./۰۳۸۵	۰/۱۶۲
منزلت شغلی پدر	./۳۹۶۲	./۱۵۶۹	./۰۲۷۷	۰/۰۶۷
منزلت شغلی مادر	./۳۹۴۲	./۱۵۵۴	./۰۵۰۱	۰/۲۵۴

خصوصاً آن که نتیجه مطالعات البرزی در میان دانشجویان دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نشان می دهد که زنان دانشگاهی، مردان را در مقوله های مهارت، معلومات توانایی و روابط اجتماعی، بهتر از زنان ارزیابی کرده اند و نیز مطالعات اسدی در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نشان می دهد که عموم مردم تمایل فراوانی به خانه داری زن نشان داده و به تحصیل زن توجه کمتری مبذول داشته اند. نتایج تحقیق همچنین نشان می دهد که مسأله باور به نقش موثر زن در جامعه برای زنان

دانشگاهی بیش از مردان دانشگاهی مطرح است و این امر می تواند ناشی از محرومیت و مظلومیت زنان نسبت به مردان در جامعه در خلال تاریخ و نیز عطش زنان در دستیابی به جایگاه والایی که اسلام برای بانوان ترسیم نموده است، باشد.

نگه پانوشتها:

1. Social Status

2. Social Role

۳- فرهنگ هلاکویی ، جامعه امروز، تهران، ۱۳۵۶. ص ص ۵۹-۵۸.

۴- ساروخانی، باقر. درآمدی بر دایرة المعارف علوم اجتماعی. تهران: کیهان، ۱۳۷۰. ص ص ۵-۷۲۳.

5. R. Linton

۶- ساروخانی، قبلی، ص ۷۲۴.

7. Economic Status

۸- ساروخانی، قبلی، ص ۷۳۰.

9. M. Weber

10. Social Status

۱۱- باتامور، تی.بی. طبقات اجتماعی. ترجمه اکبر مجدالدین. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۶۷. ص

۲۵-۲۷.

۱۲- نیک گهر، عبدالحسین. مبانی جامعه شناسی. تهران: انتشارات رایزن. ۱۳۶۹. ص ص ۶۹-۶۶.

13. P.Laroc

۱۴- لاروک، پی.یر. طبقات اجتماعی، ترجمه ایرج علی آبادی. تهران: انتشارات فروردین. ۱۳۵۸. ص ص ۱۷-۱۶.

۱۵- نیک گهر، قبلی، ص ص ۷۸، ۷۶، ۷۲.

16. Ascriptive and social status

17. Doyle, James and shahade Robert. "college Males Academic field and Attitudes toward women." Psychological reports, 40,1977.pp: 1989-1090

18. Doyle, James. "Incoming college Males' choice major and Attitude toward women. " Psychological Reports, 1977,4.pp: 630

19. Missori University

20. Thumin, fred,J. "The relation of liberalism to sex, age, academic field and college grades." *Journal of clinical Psychology*, 1972,28.P: 160-164
 21. Beutell, Nicholas J. "Correlates of Attitudes toward American women as managers." *The Journal of social Psychology*. 1984,124,p: 57-63
 22. Lewis, Bob D. "Birth order, Religiosity, college Major, and Attitudes toward women in the work force." *Psychological Reports*, 1976,39.p: 993-4
 23. Brenner, o.c and Tomkiewicz. "Race difference in attitudes of American Business School graduates toward the role of women." *the journal of social psychology*, 126, 1986.p: 251-253
 24. Spence, Jonet T and Helmreich Robert. "The attitudes toward women scale": ISAS cataloge of selected Documents in Psychology, 1972,2.P: 66-67
 - 25,26. Horner, M.Breed Love, carolin J and cicirelli, victors G. "Women's Fear of success in relation to personal characteristics and type of occupation." *The journal of psychology*, 1974, 86.P: 181-190
 27. Tyler,L.E. *The psychology of human differences*, New York: prentice Hall, Inc.1965.P: 56
 28. Goldberg,P.M. "Are women against women?" *Transaction*, 1968,5
 29. Flora, carmelia B."The passive Female: her comparative Image by class and culture in women's magazine fiction," *Journal of marriage and the Family*,1971,33.
 30. Phelps
- ۳۱- فلیپس. «موفقیت دختران در علوم». در اطلاعات علمی، (۷)۷، مرداد ۱۳۷۱، ص ۳۵.
- ۳۲- از کمپ، استوارت. روانشناسی اجتماعی کاربردی. ترجمه فرهاد ماهر. موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۶۹، ص: ۴۳۸-۴۳۹.
33. Assadi, Ali and Vidale marcell. L. *Survey of social Attitudes in Iran: Iran communications and development Institute*. 1975, P: 42.
- ۳۴- مهرداد، جعفر، و بنی هاشمی، احمد. چکیده پایان نامه های دانشکده تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز (تا بهمن ۶۰). شیراز: سازمان چاپ دانشگاه شیراز، ۱۳۶۲.
35. Fishbein

36. A.E. Liska. "Attitude-behavior consistency." The journal of psychology, 1974,86.P: 217
37. Attitude
- 38- ساستازی،ان. روان آزمایی. ترجمه محمد نقی براهنی. تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۱، ص ۶۰۸.
39. G.Gurvitch
- ۴۰- پیرو، آلن. فرهنگ علوم اجتماعی. ترجمه باقر ساروخانی. تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۶۶، ص ۲۲.
41. Likert scale
42. Face Validity
43. Content Validity
44. Item Analysis
45. Internal Consistency
46. Correlation coefficient
47. Discrimination
48. Reliability
49. Test- retest method
50. The α - Cronbach
51. Measure of equivalence
52. Parallel forms
53. Summers, Gene F. Attitude measurement. Chicago: Randmenally and company. 1969,P: 87